

Otrok se mora naučiti jokati nad tistim, česar ne more spremeniti

MEDNARODNO PRIZNANI KANADSKI AVTOR, KI DELUJE V VANCOUVRU, PO VSEM SVETU ORGANIZIRA SEMINARJE ZA STARŠE, VZGOJITELJE, SKRBNIKE IN UČITELJE. ZNAN JE PO SVOJI EDINSTVENI SPOSOBNOSTI PREPOZNAVANJA REŠITEV DOMNEVNO KOMPLEKSNIH TEŽAV V OTROKOVIM VZGOJI IN UČENJU. POUČARJA, DA MORA BITI OTROK NAVEZAN NA STARŠE, NE OBRATNO, TER DA VEČ NAVEZANOSTI NE POMENI MANJ SAMOSTOJNOSTI. VELIK PROBLEM PA VIDI V TRENUTKU, KO VRSTNIKI ZAČNEJO PREVZEMATI VLOGO GLAVNEGA OTROKOVEGA ORIENTIRJA IN NJIHOVO MNENJE POSTANE POMEMBNEJŠE OD MNENJA ODRASLIH.

Starši se sprašujejo, kako doseči, da jih bo otrok poslušal, spoštoval dogovore, obvladoval jezo, pospravil za seboj in postal samostojen odrasel človek. Razvojni psiholog **Gordon Neufeld** vprašanje obrača. Preden se vprašamo, kako bomo otroka pripravili do sodelovanja, se vprašajmo, ali smo zanj še vedno nekdo, ob katerem išče bližino, varnost, odgovor in smer.

Prav to je jedro njegovega razumevanja vzgoje. Otrok po njegovem mnenju ne potrebuje vedno boljših vzgojnih tehnik, ampak predvsem odnos, v katerem se na odraslega naveže tako globoko, da mu lahko zaupa vodenje. Navezanost tako ni le ljubezen, je otrokova notranja potreba po bližini z nekom, ki mu predstavlja varnost, pripadnost in orientacijsko točko. Neufeld poudarja, da navezanost odraslemu šele omogoči, da za

otroka resnično skrbi, ga vodi, nanj vpliva in mu posreduje svoje vrednote.

OTROK POTREBUJE 'SVOJ SEVER'

Ena avtorjevih zanimivejših prispevkov je povezana z orientacijo. Ko ne poznamo poti, namreč iščemo zemljevid, kačipot ali nekoga, ki ve, kam iti. Tudi otrok je razvojno v podobnem položaju. Skupaj z **Gaborjem Matéjem** v knjigi *Otroci nas potrebujejo* (založba Primus) pišeta, da sta navezanost in orientacija tesno povezani. Otrok instinktivno išče nekoga, po katerem se lahko ravna. Od njega želi izvedeti, kaj je pomembno, kaj je prav, kdo je sam, kako naj se vede v določeni situaciji in komu pripada. Odrasli naj bi bili njegov 'človeški sever', če uporabimo analogijo s kompasom. Navezanost torej ni pomembna samo takrat, ko otrok joka in potrebuje objem. Vpliva tudi

na to, koga posluša, koga posnema, čigavo odobravanje išče in od koga sprejema vrednote. Težavno je, ko to orientacijsko mesto vse bolj prevzamejo vrstniki. Prijateljstva sama po sebi niso problem, je pa 'vrstniška usmerjenost', torej ko vrstniki postanejo otrokova glavna referenčna skupina. Namesto da bi se oziral k odraslim, začne gledati predvsem k drugim otrokom. Od njih želi izvedeti, kako naj se oblači, govori, razmišlja in vede, kaj mora storiti, da bo sprejet. Toda vrstniki zaradi lastne nezrelosti ne morejo prevzeti naloge, ki pripada zrelem odraslim.

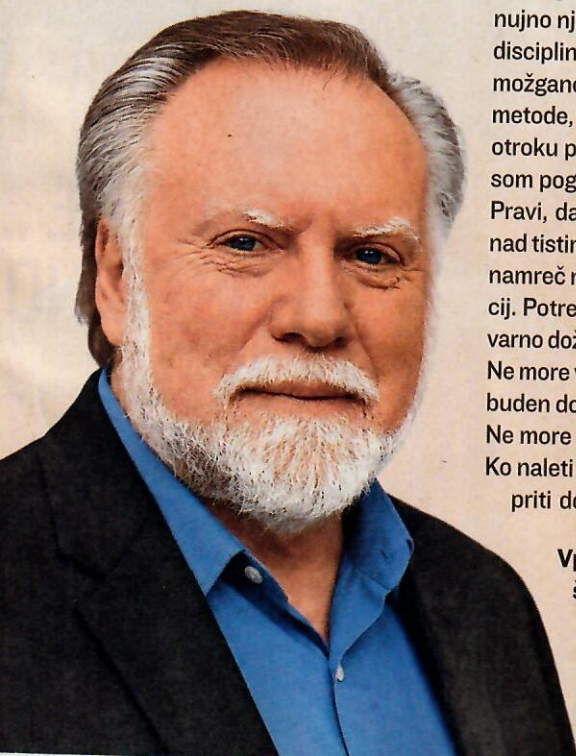
ČUSTVENA VARNOST

Na to se navezuje otrokova potreba po čustveni varnosti. Dobra navezanost ni takšna, pri kateri se otrok ves čas trudi pridobiti našo pozornost. Nasprotno – najvarnejši je odnos, za katerega otroku

ni treba skrbeti. Če lahko vzame našo bližino za samoumevno, se lahko od nje za trenutek tudi odmakne – raziskuje, se igra, se zanima za svet in počasi postaja samostojen. Neufeldov inštitut to opisuje z mislijo, da se moramo otroka držati, da nas bo lahko nekoč izpustil. Zagotoviti mu moramo dovolj občutka povezanosti, da se mu ni treba ves čas truditi za odnos. To precej spremeni pogled na samostojnost. Otroka nam ni treba prezgodaj odrivati od sebe, da bi postal neodvisen, saj je ravno globoka odvisnost od zanesljivega odraslega ena od poti do poznejše zdrave samostojnosti. Ko imamo varno izhodišče, si upamo dlje. Varnost nas ne priklene – omogoči nam raziskovanje.

ZAKAJ NAS OTROK ZAVRNE?

Neufeld opisuje tudi instinktivni odpor proti občutku, da nas nekdo sili ali nadzoruje. Poznajo ga skoraj vsi starši. Otroku naročijo nekaj razumnega, a reče ne, še preden dobro premisli. Bolj pritiskajo, bolj se upira. Sam tega ne razume le kot trmo ali slabo vzgojo. Odpor je naravni obrambni instinkt, ki človeka varuje pred vplivom ljudi, na katere ni navezan oz. katerim se ne želi podrediti. Prav zato navezanost odpira vrata našemu vplivu. Prisila, grožnje, nagrade in kaznovanje tega ne morejo nadomestiti. Če na otrokov odpor odgovorimo z večjim pritiskom, ga lahko še povečamo. To ne pomeni, da mora otrok odločati o vsem, a da je lažje voditi otroka, ki čuti, da smo na njegovi strani.

NAVEZANOST NI PERMISSIVNA VZGOJA

Odrasli naj bi bil tisti, ki prevzame odgovornost za odnos in vodenje. V modelu navezanosti obstajata dva komplementarna položaja: nekdo skrbi, drugi lahko počiva v njegovi skrbi. Otroku potrebuje izkušnjo, da odrasli ve, kaj počne, da lahko prenese njegova silna čustva in bo poskrbel zanj. Če se odrasli tej vlogi odpove in otrok dobi občutek, da mora voditi sam, se lahko razvije 'alfa kompleks'. Takšni otroci želijo odločati, ukazovati, nadzorovati situacijo, težko sprejemajo pomoč in še težje dovolijo, da kdo skrbi zanje. Pri njih opažajo več tesnobe, frustracije in odpora.

Zato naj starši otroku ne pustijo, da odloča. Postavijo mejo, a jim zaradi nje ni treba groziti. Otroku lahko joka, ker ne dobi še ene ure pred zaslonom, a omejitve kljub temu ne umaknejo. Lahko mu dovolijo razočaranje in ostanejo ob njem. Odrasli ohranijo mejo, otroku pa ni treba nositi odgovornosti za odločitve.

ZAKAJ KAZEN ZGREŠI PROBLEM

Neufeld je kritičen do ideje, da bomo otrokovo vedenje spremenili predvsem s posledicami, saj neželeno vedenje pogosto raste iz nečesa globljega. Otroku je lahko nezrel in s svojimi impulzi še ne zna upravljati. Lahko ga žene močno čustvo. Lahko je izgubil odnos z odraslim, ki ga poskuša voditi. Ne prenese frustracije ali še ni sposoben sprejeti, da nečesa ne more dobiti.

V vseh teh primerih kazni lahko ustavi vedenje v tistem trenutku, a ne odpravi nujno njegovega izvora. Avtor opozarja, da disciplina sama ne more pospešiti zorenja možganov. Posebno problematične so zato metode, pri katerih uporabimo nekaj, kar je otroku pomembno, proti njemu ali z odnosom pogojujemo njegovo vedenje. Pravi, da se mora otrok naučiti tudi jokati nad tistim, česar ne more spremeniti. Otroku namreč ne potrebuje življenja brez frustracij. Potrebuje odraslega, ob katerem lahko varno doživi stvari, ki jih ne more spremeniti. Ne more vedno dobiti igrače. Ne more ostati buden do polnoči. Ne more vedno zmagati. Ne more imeti mame samo zase. Ko naleti na nekaj nespremenljivega, mora priti do občutka žalosti in razočaranja.

Vprašajmo se, ali smo za otroka še vedno nekdo, ob katerem išče bližino, varnost, odgovor in smer, pravi Neufeld.

Če lahko ob varnem odraslem odžaluje tisto, česar ne more spremeniti, se postopoma nauči živeti tudi z omejitvami. Zato ni cilj preprečiti vsake solze, ampak da smo ob otroku, ko pridejo.

Mateja Blažič Zemljč, FOTO GETTY IMAGES, FACEBOOK

Najprej vzpostavimo stik, šele nato usmerjajmo. Ko pridemo po otroka v vrtec ali šolo, ga najprej poiščimo z očmi, pozdravimo, se nasmehujemo, navežimo pogovor. Ne začnimo takoj z navodili.

Bodimo orientacijska točka. Otroku naj iz našega vedenja čuti: »Vem, kaj moram narediti. Poskrbel bom zate.« Ni treba, da poznamo odgovor na vse, a mu dajmo občutek, da se lahko nasloni na nas.

Ne tekmuje z vrstniki, tako da jih prepovedujemo. Poskrbimo, da bo odnos z nami dovolj živ in globok. Poskrbimo tudi širše 'vas navezanosti', da so otroci povezani s starši, starimi starši, učitelji in drugimi skrbnimi odraslimi.

Meje postavljajmo mi. Otroka ni treba spraševati za dovoljenje pri stvareh, za katere smo odgovorni odrasli. Lahko smo topli, a odločni. **Ne uporabljamo odnosa kot kazni.** Odvzem bližine, zavračanje, sramotenje in sporočilo »s tabo bom prijazen, ko se boš lepo vedel« lahko omajajo tisto, na čemer temelji naš vpliv.

Ko je otrok razburjen, pogledjmo vedenje. Je utrujen? Frustriran? Prestrašen? Se počuti odrinjenega? Je razvojno še nezmožen vedenja, ki ga zahtevamo od njega?

Dovolimo, da je žalosten. Ko nečesa res ne moremo ali ne bomo spremenili, nam ni treba popustiti samo zato, da otrok ne bo jokal. Lahko obdržimo mejo in sprejmemo njegove solze.

Ne prehitevajmo samostojnosti. Otroku ponudimo več bližine in skrbi, kot jo zahteva, namesto da ves čas preverjamo, kaj že zmore sam. Prava samostojnost se lažje rodi iz občutka varne odvisnosti kot iz prezgodnjega potiskanja stran. **Najpomembnejši vzgojni pripomoček smo mi sami in odnos z otrokom.** Ne potrebujemo popolnega otroka, tudi popolni starši nam ni treba postati. Pomembneje je, da otrok ve, kam se lahko obrne, ko ne ve, kam naprej. Ko smo zanj varni kraj in orientacijska točka, nam ga ni treba ves čas vleči za seboj – verjetneje je, da nam bo želel slediti sam.